

EKREM ČAUŠEVIĆ
(Sarajevo)

U PRILOG NAUČNOJ TRANSKRIPCiji VLASTITIH IMENA BOSANSKOHERCEGOVAČKIH STVARALACA NA ORIJENTALNIM JEZICIMA

Iako na momente ispod razine naučnog i akademskog komuniciranja, polemika što je nedavno vođena na stranicama *Odjeka* aktuelizirala je pitanje tretmana vlastitih imena bosanskohercegovačkih stvaralaca na orijentalnim jezicima. Ona je do te mjere pobudila interes da su se u nju uključili i slavisti, osjećajući se pozvanim da arbitriraju u stvarima koje izlaze izvan okvirâ izričito orijentalističke problematike. (1) Ako sad, pak, pridemo analizi tih polemičkih tekstova sa vremenske distance od dvije godine, uočićemo da u njima uvijek ne prevladava snaga znanstvenog argumenta, te da njihovi autori, kao u igri »glutih telefona« u kojima je učinak komuniciranja približan nuli, istim povodom često govore o bitno različitim stvarima.

Izvjestan broj učesnika spomenute polemike smatra da neka vlastita imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima treba što je moguće više prilagoditi »našem duhu« i »duhu našeg jezika«. Po njihovom mišljenju, takvo bi se prilagodavanje moralo dosljedno sprovesti (naročito) u dva slučaja: a) prevodnom adaptacijom imenâ sa perzijskim sufiksom – *zâde*, tj. njihovom supstitucijom slavenskom formom na – *ić*, b) prenošenjem imenâ tipa *Nihâdî, Kâfî, Vahdetî* u formi *Nihadija, Kafija, Vahdetija* etc. Ovakav se stav temelji uglavnom na sljedećim pretpostavkama: 1. potrebi da se navođenjem vlastitih imena (u širem značenju tu uključujemo i pjesničko ime – mahlaš) u adaptiranoj varijanti pokaže da se radi o ljudima »našeg«, tj. »slavenskog porijekla«; 2. potrebi da se, sljedstveno tome, istakne kako njihovo djelo pripada bosanskohercegovačkoj kulturnoj baštini, odnosno, u užem smislu, kulturnoj baštini bosanskohercegovačkih Muslimana, čijeg se narodnog i nacionalnog identiteta upravo ona smatra jedinom od temeljnih odrednica.

Sâm po sebi, ovakav pristup ne može biti proskribiran ni zbog čega drugog osim zbog lišenosti neophodne naučne argumentacije. On je u izvjesnom smislu i rezultat svojevrjne zamjene teza, koja je imala krajnje

¹⁾ FILIPOVIĆ, N.: *Šerifović, Šerifzâde ili Šerifija?* In: *Odjek* 34. 5. 1986. 25; *Nekoliko sitnice o prezimenima.* In: *Odjek* 34. 13-14. 1986. 24-25; *O bosanskim muslimanskim prezimenima, ponovo.* In: *Odjek* 34. 10. 1986. 23-24.; NAMETAK, F.: *Šerifović i Kafija.* In: *Odjek* 34. 7. 1986. 25; *O prezimenima i mahlasima, ponovo.* In: *Odjek* 34. 12. 1986. 24.; ŠAMIĆ, J.: *Još nešto u povodu: Šerifović...* In: *Odjek* 34. 10. 1986. 22-23.; PECO, A.: *Još nešto o našim prezimenima.* In: *Odjek* 34. 7. 1986. 24-25.; SMAILLOVIĆ, J.: *O problematiki prezimena naših Muslimana.* In: *Odjek* 34. 9. 1986. 23-24.; ČAUŠEVIĆ, E.: *Orijentalistika između nauke i folklorâ.* In: *Odjek* 34. 10. 1986. 22.

konzekvencije u institucionaliziranom zahtjevu da se kao relevantan, pa čak i presudan kriterij istraživačkog prioriteta uzima etničko porijeklo autora. Vjerovatno se u okviru tog i takvog zahtjeva javila i potreba za adaptacijom osmanske forme vlastitog imena na osnovu gramatičkih uzusa srpskohrvatskog jezika, odnosno na osnovu iznalaženja mogućih ekvivalenata tog imena u srpskohrvatskom antroponimijskom sistemu. Pri tome nije uzimana u obzir činjenica da ne postoji niti jedan ozbiljan naučni argument koji bi mogao dovesti u pitanje kulturne i civilizacijske korelacije između geneze te baštine s jedne, i bh. Muslimana kao njenog stvarnog baštinika, s druge strane, čak i u slučajevima kad je etničko, tj. slavensko porijeklo autora neizvjesno. Jer, uzgred kazano, ne mislimo da je porijeklo autora bitan kriterij njene književnohistorijske, književnoestetske i kulturne valorizacije i nacionalne identifikacije, nego činjenica da je stanovito djelo nastajalo na ovim prostorima i da se, stoga, ima smatrati organskim dijelom ovdašnje kulturne i naučne produkcije tog vremena. (2) Prisjetimo se da se u slučaju arhitektonske baštine osmanskog perioda, koja nije ništa manje bosanskohercegovačka ili jugoslovenska, nikada ne postavlja pitanje etničkog porijekla graditelja.

Druga grupa učesnika spomenute polemike, u koju spada i autor ovoga priloga, stoji na stanovištu da se vlastita imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima u *principu* moraju transkribirati po striktnim zahtjevima nekog od prihvaćenih sistema naučne transkripcije. Stoga i ovo kratko izlaganje govori u prilog takvom stavu.

Prvi i najvažniji segment spomenutog problema tiče se tzv. *prevodne adaptacije* perzijskog sufiksa *zâde*, koja se ogleda u njegovom identificiranju sa slavenskim nastavkom – *ić*. Pošto se takva praksa gdjekada opravdava sličnim tretmanom vlastitih imena hrvatskih latinista, prinuđeni smo između ova dva slučaja povući neke paralele.

Poznato je da se hrvatska latinistička književnost u punom smislu riječi smatra i evropskom, budući da je nastajala u evropskom kulturnom i civilizacijskom okružju, na jeziku koji se smatra artificijelno »prešađenim« jezikom klasičnog perioda. Osjećajući, dakle, pripadnost evropskoj kulturi i književnoj produkciji na latinskom jeziku, hrvatski su latinisti svoja djela, većinom štampana izvan domovine, izdavali pod imenima koja su bez izuzetka bila latinizirana. (3) (Takva praksa nije bila vezana isključivo za književno i naučno stvaralaštvo. Naime, slavenska su imena svih novorođenih u crkvenim matičnim knjigama u to vrijeme upisivana u latiniziranoj varijanti, gdjekada čak u talijanskoj ili mađarskoj grafiji!) Stepen adaptacije svakog imena pojedinačno varirao je od slučaja do slučaja i, kad su u pitanju hrvatski latinisti, vjerovatno od ličnog ukusa. Zbog toga se nerijetko susreće i više varijanti istog patronima. Navešćemo primjere koji to potvrđuju: Marko MARULIĆ (15/16. st.) se potpisivao kao Markus MARULUS, Ludovik CRIJEVIĆ (15/16. st.) kao Ludovicus CERVA, odnosno DE CRIEVA, CERVARIUS, CERVINUS; Damjan BEBEŠIĆ (15/16. st.) kao Damianus BE-

³⁾ Ovdje zalazimo u dosta složeno pitanje odnosa autora i njegovog djela s jedne, te geografskog, socijalnog i kulturnog prostora u kojem je on stvarao, s druge strane. Praksa pokazuje da pojedini pisci u takvim slučajevima imaju dvostruk tretman. Stoga se bosanskohercegovačkim piscem može smatrati svaki onaj koji je živio i stvarao na ovom prostoru, ali isto tako i onaj koji potječe iz ove sredine, bez obzira na mjesto i zemlju u kojoj su njegova djela nastala.

NESSA ili BENESSIUS; Vinko PRIBOJEVIĆ (15/16. st.) kao Vincentius PRIBOEVIVS itd. (4) U nekim se slučajevima pristupalo i »prevođenju«; tako se Cvijeta ZUZORIĆ u tekstovima njenih suvremenika spominje kao FLORA DE ZUZERIS. (5) Filologu je i ovaj mali broj nasumce izabranih primjera dovoljan kao potvrda da se radi o latiniziranim imenima slavenskog porijekla. Stoga smatramo da istraživači hrvatskog latiniteta s punim pravom pristupaju READAPTACIJI latiniziranih imenskih formi i njihovoj supstituciji slavenskim oblicima, koji su u svakodnevnoj komunikaciji i bili u upotrebi.

Sa imenima tipa *Angelzâde* situacija je bitno različita, budući da se tu radi o prevodnoj adaptaciji primarnog člana osmanskog (sic!) antroponimijskog sistema. Po mišljenju S. Jankovića, u Bosni i Hercegovini su u to vrijeme koegzistirala dva antroponimijska sistema: zvanični (osmanski) i domaći, koji je zastupao nezvaničnu sferu. U vezi sa tim Janković kaže sljedeće: »U ovom smislu specifičnost slučaja kod bosanskohercegovačkih Muslimana je u tome što se ovo dvojstvo javlja ne u okviru jednog jezika, već dva, što je u pitanju susret i međusobni uticaj dvaju različitih antroponimijskih sistema, gdje jedan, domaći, uz to neoficijelni, asimilira u velikoj mjeri elemente drugog, osmanskog, i uz to oficijelnog, – razvijajući se dalje u okvirima svojih jezičkih uslovljenosti«. (6) To, dakako, uopće ne znači da je postojao apsolutni paralelizam primarnih i sekundarnih onimičkih konstituentata ovih antroponimijskih sistema. Stoga je nemoguće a priori, proizvoljno ili po intuiciji izjednačavati perzijski sufiks – *zâde* sa nastavkom – *ić*. Jer, ne samo da se ova forma u funkciji *prezimana* susreće veoma kasno (19. st.), nego se u 15, 16, pa čak i 17. st. kao *patronim* relativno rijetko susreće kod bosanskohercegovačkih Muslimana.

Uprkos tome, neki primjeri iz Šabanovićeve *Književnosti Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, najreprezentativnijeg djela te vrste u našoj poratnoj orijentalistici, predočiće nam sliku proizvoljnog i nekritičkog adaptiranja imenskih formi sa sufiksom – *zâde*. Za Šabanovića je pjesnik 'Adnî (15. st.), po ocu porijeklom iz porodice Angela Filantropena, Mahmud Paša ANDELOVIĆ (Angel-zâde); Šîrî Ali Beg HERSEK-ZÂDE (16. st.), odrastao i odgojen na dvoru sultana Selima I, navodi se kao HERCEGOVIĆ, Nihâdî KARA MÛSÂ-ZÂDE (16. st.) kao KARAMUSIĆ itd. (7) U istom se djelu Sâlih Sidkî HACI HÛSEYIN-ZÂDE (umro 1888.), poznatiji kao Muvekkî, spominje kao HADŽIHUSEJNOVIĆ, a njegov sin Hüseyn Hüsni HACI HÛSEYIN-ZÂDE MUVEKKIT-ZÂDE (umro 1899.) kao HADŽIHUSEJNOVIĆ-MUVEKITOVIĆ! (8) Katkada se, rekli bismo u zanosu nekritičkog adaptiranja, i arapska *kunya* tretira na isti način. Tako se za 'Allâmekâ (16/17. st.) ka-

²⁾ Konsultirati: *Hrvatski latinisti I*. Iz latiniteta 9-14. st. Pisci 15. i 16. st. Matica hrvatska – Zora, Zagreb, 1969, str. 31, 39, 40.

³⁾ Isto, str. 227-229, 321-324, 517-518, 545-547.

⁴⁾ *Hrvatski latinisti II*. Pisci 17-19. stoljeća. Matica Hrvatska – Zora, Zagreb, 1970, str. 233, 239, 295, 297, 929.

⁵⁾ Janković S.: *Razvoj prezimana kod Muslimana*. SANU, Naučni skupovi, Knjiga XXXVII. Odeljenje jezika i književnosti, Knjiga 7. Beograd, 1987, str. 432.

⁶⁾ Šabanović, H.: *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*. Svjetlost, Sarajevo, 1973, str. 39-43, 58-60, 77-81.

⁷⁾ Isto, str. 592-599, 603.

že sljedeće: »Potpuno ime ovoga pisca glasi: Muhammed bin Mûsâ al-Bosnawî, dakle Muhamed Musić Bošnjak.« (9) Premda je izlišno, još jednom podvlačimo da ovakve intervencije ne korespondiraju sa stvarnim stanjem. Budući da nije postojao apsolutni paralelizam njihovih onimičkih konstituenata, nemoguće je vlastita imena – prema sopstvenom nahodanju i osjećanju – prenositi iz jednog u drugi antroponimijski kod. Tim više što naučnici objavljenu građu mogu koristiti i za onomastička istraživanja, ne smatrajući neophodnom reviziju za njih relevantnih podataka.

U nekim bi se slučajevima, ipak, prevodna adaptacija ove vrste mogla tolerisati. *Prvo* kod kasnijih hibridnih tvorevina tipa Čovo-zâde i Lub-zâde (Čović i Ljubović), nastalih kao rezultat očigledne interferencije osmanskog i domaćeg antroponimijskog sistema (10); *drugo* onda kad je moguće dokazati ovjerenu (tj. u izvorima potvrđenu) upotrebu i jednog i drugog oblika. U tom se pogledu Nametkova adaptacija Šerifi-zâde u ŠERIFOVIĆ može smatrati prihvatljivom, premda je izostavljeno nužno objašnjenje u tekstu.

Drugi (i ne manje sporan) problem transkripcije vlastitih imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima tiče se adaptacije imenâ tipa *Nihâdî, Vahdetî* u Nihadija, Vahdetija itd. Pada u oči da se u *novije vrijeme* insistira na tome. (Dovoljno je, primjerice, konsultirati naučna izdanja Orijentalnog instituta.) U starijim radovima nama dobro poznatih orijentalista, pak, ona nije dosljedno sprovedena, mada se u njima često susreće paralelna upotreba adaptiranog i neadaptiranog oblika. Uprkos tome, nesumnjivo prevlađuju neadaptirane forme. Nabrojaćemo samo neke naslove: *Zari Užičanin, Hasan Čafi Prušćak* (11); *Ibrahim Zikri, Husejn Lamekani, Vahdeti, naš pjesnik iz Dobruna* (12); *O pjesniku Nihadi, Ibrahim Zikri, pjesnik i književnik* (13); *Nergisi* (14) itd. Mada i Šabanović u istome tekstu gdjekada upotrebljava oba oblika; npr: Pečević/Pečevija, Servi/Servija kod Pečevija/Servija i kod Pečevije/ Servije i sl., neadaptirani su oblici neuporedivo češći, npr: Kâfi, Nihâdî, ÇU-beydî, Lâmekânî, Vahdetî itd. Čak i F. Nametak, koji u polemici istupa kao pristalica adaptiranja pjesničkog imena, u *Enciklopediji Jugoslavije* piše natuknicu »Džabić, Ali-Fehmi«! (15)

Pored već navedenih razloga, po mišljenju izvjesnog broja orijentalista adaptaciju spomenutih imena opravdavaju i: a) vlastita imena tipa *Alija, Hilmija...*, veoma česta kod bosanskohercegovačkih Muslimana; b) postojanje velikog broja turcizama koji su prilagođeni deklinacijskom

⁹⁾ Isto, str. 131-151.

¹⁰⁾ Vidjeti: Janković, S.: *Razvoj prezimena kod Muslimana*, str. 431. Takvih slučajeva ima i kod Šabanovića mnogo, te ih on s pravom readaptira u slavensku formu na -ić.

¹¹⁾ BAŠAGIĆ, S.: *Zari Užičanin, Nemoj misliti...* In: *Gajret XI*, 15 i 16 (16. 8. 1927), str. 235; *Hasan Čafi Prušćak, Nizâmu l-ulamâ*. In: GZM u BiH XXXI/1919, sv. 2 i 3 (april-septembar 1919.), str. 165-179.

¹²⁾ HANDŽIĆ, M.: *Ibrahim Zikri*, In: GVS IVZ, Knj. III, 2. (II 1935.), 92-98; *Husejn Lamekani*. In: *Narodna uzdanica, Kalendar X/1942*, Sarajevo, 1941, str. 148-161; *Vahdeti, naš pjesnik iz Dobruna*. In: *Glasnik IVZ III*, 1935, str. 534-537.

¹³⁾ ŠAHINOVIĆ, M.: O pjesniku Nihadi. In: *Obzor LXXXVI*, 23 (29. 1. 1936.), str. 1; *Ibrahim Zikri, pjesnik i književnik, 1795-1854*. In: *Obzor LXXXVI*, 64 (16. 3. 1935.), str. 2.

¹⁴⁾ BAŠAGIĆ, I.: *Nergisi*. In: *Sâlnâme IV*, 1303/1885, dio II, str. 8-9.

¹⁵⁾ Nametak, F.: *Džabić, Ali Fehmi*. In: *Enciklopedija Jugoslavije* (II izdanje), Knjiga III, Zagreb, 1984, str. 715.

sistemu srpskohrvatskog jezika (avlija, tapija, džamija i dr.); c) usmena predaja, u kojoj je došlo do spontane adaptacije nekih imena svojevremeno vrlo popularnih pjesnika (npr. Kaimija), d) adaptirana imena nekih alhamijado pjesnika. Protiv navedenog mišljenja može se istupiti sljedećim kontraargumentima:

1. Vlastita imena tipa *Alija*, *Hilmija* itd. samim činom islamizacije domaćeg stanovništva ulaze u naš antroponimijski sistem spontano se adaptirajući gramatičkim uzusima srpskohrvatskog jezika. Nasuprot tome, mahlaš se u principu ne susreće kao vlastito ime u antroponimikonu bh. Muslimana i, stoga, ne podliježe takvom prilagodavanju. Osim toga, pjesničko ime pripada književno-estetskom kodu cjelokupne osmanske, a unutar nje i bosanskohercegovačke književnosti na orijentalnim jezicima; njegov je izbor stvar ličnog ukusa i oznaka pripadnosti globalnoj kulturnoj i književnoj tradiciji na koju se naučno i književno stvaralaštvo naših ljudi sasvim naslanja.

2. Imenice tipa *avlija*, *džamija* itd. ulaze u naš jezik kao rezultat jezičke interferencije, spontano se prilagodavajući deklinacijskom sistemu srpskohrvatskog jezika. Sa mahlasom je, kako smo vidjeli, sasvim drugačiji slučaj. Adaptacija pjesničkog imena *Vahdeti* u *Vahdetija* prema spomenutim turcizmima može se tretirati kao nesvjesno priklanjanje vulgarnoj analogiji, kakvu već susrećemo kod dekliniranja imena *Ali Dede*. Naime, u radovima se nekih orijentalista ovo ime, vjerovatno po analogiji sa imenicama srednjeg roda (npr. *dijete*), deklinira: *Ali Dedeta*, *Ali Dedetu* itd., umjesto: *Ali Dede*, *Ali Dedeu*... etc.

3. Iz sličnih je razloga neprihvatljivo i adaptiranje prema narodnoj predaji. Ograničen svaga na jedan ili dva slučaja, takav se vid adaptacije u naučnom diskursu bez jačih argumenata ne bi mogao tolerisati. Interesantno je uočiti da se u tekstovima koji u principu nemaju naučne pretenzije (riječ je pretežno o vjerskim publikacijama) vrši adaptacija SVIH orijentalnih imena tipa *ism al-mansûb* (Rumija, Buharija, Karija, Mejlija etc.), *premda takva praksa sasvim relativizira navodnu potrebu da se dodavanjem nastavka – ja istakne »slavensko porijeklo« naših stvaralaca na orijentalnim jezicima.*

4. Književna djela bosanskohercegovačkih pjesnika na osmanskom jeziku i alhamijado literatura sa svojim relativno skromnim književno-estetskim dometima, kojima je više ili manje omeđena svaka u biti didaktička književnost, nemaju bitnih dodirnih tačaka. Prva se naslanja na tradiciju i poetiku klasične osmanske, druga na jezik i tradiciju naše usmene književnosti. Stoga alhamijado pjesnik, koji svoju etničku i kulturnu pripadnost ovome podneblju rado ističe, svoje pjesničko ime – spontano ili svjesno – daje kroz prizmu našeg antroponimijskog sistema koji je u svom repertoaru već imao znatan broj na isti način adaptiranih imena.

Rezimirajući sve što je rečeno, želimo još jednom ponoviti da bi se vlastita imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima, posebno ona o kojima je bilo riječi, morala bilježiti načinom i postupkom naučnog transkribiranja. Mogućnost prevodne adaptacije sufiksa – *zâde* može varirati od slučaja do slučaja, ali se nipošto ne može podići na nivo generalnog pravila. Jer, takav postupak, ukoliko nije znanstveno motiviran, ne samo da protivrjuje činjenicama, *nego i dovodi do nedopustivog regionaliziranja i provincijaliziranja jugoslovenske orijentalistike.* U naučnim

se tekstovima mora govoriti jezikom nauke koji u filološkim disciplinama pretpostavlja i transkripciju kao svoj univerzalni metasistem. Svojevremeno izrečeno mišljenje da se time zagovara »evropocentristički pristup« nema, po našem mišljenju, snagu kontraargumenta, tim više što ta sintagma u konkretnom slučaju ne može implicirati bilo kakve negativne konotacije.

U PRILOG NAUČNOJ TRANSKRIPCJI VLASTITIH IMENA
BOSANSKOHERCEGOVAČKIH STVARALACA NA ORIJENTALNIM JEZICIMA

Rezime

U ovome kratkom prilogu aktualizira se problem transkripcije vlastitih imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima, posebno onih tipa *Nihâdi* (ṅnahlas) i *Angelzâde*. Spomenuta se imena u bh. osmanistici gotovo po pravilu susreću u adaptiranim varijantama *Nihadija* i *Andelović*.

U naučnoj je literaturi već konstatirano da su, u vrijeme osmanske vladavine, u Bosni i Hercegovini koegzistirala dva antroponimijska sistema: oficijelni ili osmanski, i domaći – neoficijelni, koji je u velikoj mjeri asimilirao elemente prvog. (S. JANKOVIĆ) To, dakako, ne znači da je među njima postojao apsolutni paralelizam primarnih i sekundarnih onimičkih konstituenata, posebno zbog toga što je slavensko prezime na –*ić* relativno kasna tvorevina koju ne treba brkati sa patronimom, i što se perzijski sufiks –*zâde* u osmanskom jeziku iz istih razloga ne može poistovijetiti sa prezimenom. Stoga je naučno neprihvatljivo a priori, proizvoljno ili po intuiciji, zamjenjivati u *svakom* konkretnom slučaju sufiks –*zâde* nastavkom –*ić*, tj. vršiti tzv. prevodnu adaptaciju imenâ tipa *Angelzâde* (Mahmud-paša, pjesnik poznat pod pjesničkim imenom *ʿAdnî*, porijeklom iz porodice Angela Filantropena, 15. st.) u ANDELOVIĆ, *Muvekkizâde* (sin istoričara Muvekkita, umro 1899, sic!) u MUVEKITOVIĆ i sl. Da ovaj postupak nije valjan potvrđuju, pored mnogih argumenata, i prezimena koja se nikada nisu susretala u formi na –*ić*, ali su u osmanskim tekstovima bilježena po uzoru na osmanski antroponimijski sistem, npr. *Glodo* ili *Glodozâde*, *Mrkva* ili *Mrkvazâde*, *Voljevica* ili *Voljevicazâde* itd. (V. M. ŽDRALOVIĆ, Bosanskohercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima – I, Svjetlost, Sarajevo, 1988, str. 229)

Vlastita bi se imena bh. stvaralaca na orijentalnim jezicima, prema tome, u naučnim tekstovima morala bilježiti postupkom naučne transkripcije. Mogućnost prevodne adaptacije –*zâde* u –*ić* može se tolerirati, uz nužno obrazloženje takvog postupka, samo u sljedećim slučajevima:

1) ukoliko je moguće dokazati ovjerenu, tj. u izvorima potvrđenu, paralelnu upotrebu obje forme, npr. *Šerifović* i *Šerifizâde*;

2) ukoliko se radi o postupku »prevodenja« slavenških prezimena (ova praksa naročito je uočljiva u poznijem periodu osmanske vlasti u BiH), tj. njihovom navođenju u osmanskoj varijanti, npr. *Ljubović* i *Lubzâde*, *Čović* i *Čovozâde*, *Salihagić* i *Salihagazâde*, *Hasandedić* i *Hasandedezâde* itd. (Isto, str. 229);

3) ukoliko se radi o očiglednim hibridnim slučajevima tipa *Solakovićzâde* (sic!), *Kantamirbegovićzâde*, *Pehlivanovićzade* itd. (Isto, str. 230).

Drugi problem u vezi sa transkripcijom predstavlja adaptiranje pjesničkog imena (mahlas) tipa *Nihâdî* u *Nihadija*, *Vahdetî* u *Vahdetija* itd., po uzoru na vlastita imena *Alija*, *Hilmija* i imenice *avlija*, *džamija*. Mahlas se u principu ne susreće kao vlastito ime u antroponimikonu bh. Muslimana te, stoga, *ne bi trebalo da podliježe spontanoj adaptaciji*. Osim toga, ono pripada posebnom književnoestetskom kodu: njegov je

izbor stvar ličnog ukusa pjesnika i oznaka pripadnosti globalnoj kulturnoj i književnoj tradiciji na koju se književno stvaralaštvo naših ljudi sasvim naslanja. Stoga svaki pokušaj adaptacije koji nije motiviran i naučno obrazložen dovodi, uz sve što je rečeno, i do nedopustivog regionaliziranja i provincijaliziranja jugoslovenske orijentalistike.

IN FAVOUR OF THE SCIENTIFIC TRANSCRIPTION OF PERSONAL NAMES OF
BOSNIAN AND HERZEGOVINIAN WRITERS IN ORIENTAL LANGUAGES

Summary

This short paper deals with the problem of transcription of the proper names of Bosnian and Herzegovinian writers in Oriental languages, especially names like: *Nihâdi* (maħlaş = poet's pseudonym) and *Angelzâde*. Bosnian and Herzegovinian Oriental studies note these names, as a rule, in forms adapted to our language: *Nihadija* and *Andelović*.

Scientific literature has already ascertained that in Bosnia and Herzegovina during the period of Ottoman rule two antroponymic systems had been coexisted: official or Ottoman and internal-domestic or non-official, which had assimilated, in a great part, the elements of the first mentioned system. (S. JANKOVIĆ). This, naturally, does not mean that between them existed an absolute parallelism of the primary and secondary onymic constituents, especially because Slavonic surname finishing with *-ić* is of relatively late origin, and it must not be mixed up with the patronymic, and also, for the same reason, Persian suffix *-zâde*, used in Ottoman language, can not be regarded as identical to the surname. Because of that, it is scientifically unacceptable a priori to replace, arbitrary or intuitively, each suffix *-zâde* with suffix *-ić*, i. e. to translate the names like *Angelzâde* (Mahmud-pasha, poet known under the pseudonym ^cAdni, comes from the family of Angel Filantopen, 15th century) into ANDELOVIĆ, *Muvekkizâde* (son of the historian Muvekkiz, died in 1899, sic!) into MUVEKITOVIĆ, etc. There is a lot of arguments which confirm that such act is not valid, among them are the surnames that have never had suffix *-ić*, but Ottoman documents recorded them according to Ottoman antroponymic system, for ex.: *Glodo* or *Glodozâde*, *Mrkva* or *Mrkvazâde*, *Voljevica* or *Voljevicazâde*, etc. (see: M. ŽDRALOVIĆ, *Bosanskohercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima* (Bosnian and Herzegovinian Copyists of Arabic Manuscripts) – I, Svjetlost, Sarajevo, 1988, pp. 229).

Consequently, in writing the proper names of Bosnian and Herzegovinian writers in Oriental languages the scientific transcription must be used.

The translation of *-zâde* into *-ić* can be tolerated, with obligatory explanation, only in the following cases:

1) when it is possible to prove parallel use of both forms, i. e. when both forms exist in written sources, for ex. *Šerifović* and *Šerifizâde*;

2) when »translation« of Slavonic surnames is in question (such »translation« existed in later period of Ottoman rule in Bosnia and Herzegovina), i. e. when Slavonic surnames are written in Ottoman form, like *Ljubović* and *Lubzâde*, *Čović* and *Čovozâde*, *Salihagić* and *Salihagazâde*, *Hasandedić* and *Hasandedezâde*, etc. (the same, pp. 229)

3) when the surname obviously has a hybrid form: *Solakovićzâde* (sic!), *Kantamirbegovićzâde*, *Pehlivanovićzâde*, etc. (the same, pp. 230).

The second problem of transcription is the adaptation of poet's pseudonym (mahlas) like *Nihâdî* into *Nihadija*, *Vahdeti* into *Vahdetija*, etc., according to the proper names like *Alija*, *Hilmija* and the nouns like *avlija* (courtyard), *džamija* (mosque). In principle, mahlas does not exist as a proper name in the antroponymic system of Bosnian and Herzegovinian Moslems, and, because of that, *it should not be spontaneously adapted*. Besides, it belongs to a special literary-aesthetical code: mahlas is a poet's personal choice and it denotes that he belongs to the cultural and literal tradition to which the works of our writers completely leaned on. That's why any adaptation which does not have motivation or scientific explanation leads Yugoslav Oriental studies, apart from all afore mentioned facts, into inadmissible regionalism and provincialism.